

การแสดงลิเกฮูลูการแสดงพื้นบ้านภาคใต้

ความหมายลิเกฮูลู

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ (๒๕๖๐ : ๑๐๕๙) ให้ความคำว่า ลิเกฮูลู หมายถึง การแสดงชนิดหนึ่งมาจากชาวมลายู เรียก ยี่เก ฮูลู หมายถึง ส่วนคำว่า “ฮูลู” หมายถึง บริเวณต้นลำน้ำหรือ หมู่บ้านในชนบท ในที่นี้อาจหมายถึงบริเวณต้นกำเนิด แม่น้ำปัตตานีที่มาจากคำเรียกภาษา ชาวบ้านว่า “ทิสฮูลู”) **ที่มาลิเกฮูลู**

ลิเกฮูลู หรือดิเกอร์แฮูลู เป็นศิลปะการแสดงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงคล้ายกับลำตัดของภาคกลาง เรียกว่า “ลำตัดมลายู” หรือคนไทยรู้จักในชื่อ “ลิเกฮูลู” หรือ “ดิเกอร์แฮูลู” เนื้อหาที่ใช้แสดงดิเกอร์ฮูลูจะเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางศาสนา การให้ข้อคิด หรือข้อเตือนใจ

ข้อมูลจากหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรมพัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์และลักษณะ และภูมิปัญญาจังหวัดยะลา (๒๕๔๔, อ้างถึงใน ศรัณยา สินสมรส,๒๕๔๖, น. ๓๗) ระบุว่าดิเกอร์แฮูลู หรือดิเกฮูลูเป็นการละเล่นขึ้นบทเป็นเพลงประกอบดนตรีและจังหวะตบมือ มีรากฐานเดิมมาจากคำว่า “ลิเก” คือ การอ่านทำนองเสนาะ และคำว่า “ฮูลู”ซึ่งหมายถึง ทิศใต้ ลิเกฮูลู หมายถึง การขับกลอน เป็นทำนองเสนาะจากทิศใต้ เรียกว่า “ปันทน” หรือ “ปาดง” ในภาษามลายูถิ่นปัตตานี โดยมีผู้รู้ ได้กล่าวว่า ลิเกฮูลูเกิดขึ้นครั้งแรกที่ อ.รามัน จ.ยะลา ซึ่งไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ริเริ่ม คือใคร ชาวปัตตานี เรียกคนในอำเภอรามัน ว่า “คนฮูลู” แต่ชาวมาเลเซียเรียกศิลปะชนิดนี้ว่า “ดิเกปาร์ต” ซึ่ง ปาร์ต แปลว่า เหนือ จึงเป็นที่ยืนยันได้ว่า ดิเกอร์แฮูลู หรือดิเกปาร์ตนี้มาจากทางเหนือของมาเลเซียและอยู่ทางตอนใต้ของปัตตานี

ลักษณะการแสดงลิเกฮูลู

๑. จำนวนผู้เล่น ผู้เล่นลิเกฮูลูส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงล้วน ประกอบด้วยนักร้อง นำหรือ แม่เพลง ๑-๒ คน ลูกคู่ ๑๐-๑๕ คน นักดนตรี ๕- ๖ คน

๒. การดำเนินเรื่อง

ลิเกฮูลูเริ่มต้นแสดงด้วยการโหมโรง มีการขับบท กาโร๊ะ เพื่อเป็นการไหว้ครูและทักทายเจ้าภาพ รวมถึงผู้ชม จากนั้นนักร้องจึงร้องบอกจุดประสงค์ของงานที่มาเล่นเพลง ด้วยเพลงร้องจังหวะต่าง ๆ สลับกับการขับบทโต้ตอบ ในเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง และจบด้วยการขับกลอนลา เรียกว่า “วาบูนแล” และโหมโรงลา

ดิเกร์ฮูลู เป็นศิลปะการแสดงที่มีเพลงประกอบดนตรี และจังหวะตบมือ มีการขับร้องโต้ตอบหรือร้องเดี่ยวโดยใช้ไหวพริบปฏิภาณคล้ายกับลำตัดภาคกลางหรือเพลงบอกภาคใต้

ข้อมูลจากหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และลักษณะ และภูมิปัญญา จังหวัดยะลา (๒๕๔๔, อ้างถึงใน ศรัณยา สิ้นสมรส,๒๕๔๖, น. ๓๗) ระบุว่าดิเกร์ฮูลู หรือดีเกฮูลูเป็นการละเล่นขึ้นบทเป็นเพลงประกอบดนตรีและจังหวะตบมือ มีรากฐานเดิมมาจากคำว่า “ลิเก”คือ การอ่านทำนองเสนาะ และคำว่า “ฮูลู”ซึ่งหมายถึง ทิศใต้ ลิเกฮูลู หมายถึง การขับกลอนเป็นทำนองเสนาะจากทิศใต้ เรียกว่า “ปโนตน” หรือ “ปาตง” ในภาษา

ภาษาที่ใช้ในการแสดง

ภาษาที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง ใช้ภาษามลายูถิ่นในการแสดง

การแต่งกาย

1. ผู้เล่นลิเกฮูลูนิยมนุ่งกางเกงขายาว นุ่งผ้าซอเกาะทับข้างนอกสั้นเหนือเข่า สวมเสื้อคอกลมมีผ้าโพกศีรษะ
2. แต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองมุสลิม ลูกคู่และ นักดนตรีแต่งกายเหมือนกัน ส่วนแม่เพลงและนักร้อง แต่งกายแตกต่างจากลูกคู่และนักดนตรี

เครื่องดนตรีประกอบ

1. เครื่องดนตรีที่ใช้ ประกอบการแสดง มี ซ้อง ๑ วง (โหม่งใหญ่) รำมะนา อย่างน้อย ๒ ใบ ลูกแซ็ก ๑-๒ คู่ ต่อมามีการเพิ่มเติมกรับ ฉาบ โหม่งคู่ (ซ้องคู่) เข้าไปด้วย

โอกาสที่ใช้แสดง

ส่วนใหญ่ใช้แสดงในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น งานมาแกบูโละ พิธีเข้าสู่นิต งานฮารีรายอ ปัจจุบันการแสดงลิเกฮูลูยังใช้แสดงงานในทุก ๆ โอกาส เช่น งานวัฒนธรรมจังหวัด งานสถาปนามหาวิทยาลัย หรืองานส่วนราชการจังหวัด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

๑. นักศึกษาได้เรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดชายแดนใต้
๒. นักศึกษาทราบถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่ได้สั่งสมและสืบทอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ถือเป็นภาพถ่ายทอดและส่งต่อศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมจากรุ่นสู่รุ่น
๓. นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์มีทักษะ สามารถแสดงลิเกฮูลูและร้องเงิงได้ และสามารถเผยแพร่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านลิเกฮูลูให้แก่ผู้สนใจอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับของสังคม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (๒๕๕๔). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดยะลา. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. (๒๕๕๒). ดีเกิร์ฮูลู. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๖๐). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์

จัดทำโดย งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์